

Աշխարհատեղեկատվական
համակարգերի դերը բնական
ռեսուրսների և հողերի
կառավարման գործում -
իրականություն և ապագայի
տեսլական

Այսեր Ղազարյան,
2018

Բնական ռեսուրսների և հողերի
կառավարման առկա վիճակ և
խնդիրներ

Իրավիճակ և խնդրի վերլուծություն

- Ոլորտային կառավարման մեջ կան բազմաթիվ խնդիրներ, որոնք լուծում են պահանջում և կարևոր առաջնահերթություն են ներկայացնում (օրենսդրություն, ինստիտուցիոնալ բարեփոխումներ և այլն)
- Կրկնվող/ոչ հստակ ինստիտուցիոնալ գործառույթներ (կառավարում, վերահսկողություն, մոնիթորինգ)
- Տվյալների անհամատեղելիություն և անճշգրտություն (ֆիզիկական, իրավական կադաստր)
- Ոչ հավաստի տվյալների բազա (ոչ հավաստի տեղեկություններ!)
- Ոչ հավաստի և անհիմն գույքագրման տվյալներ
- Պլանավորումը, իրականացում/տնտեսվարումը ու մոնիթորինգը փոխկապակցված չեն
- Տվյալների պահպանում հիմնականում թղթային կրիչի տեսքով (դժվարանում է վերլուծությունը և տվյալների կապակցումը)

Իրավիճակ և խնդրի վերլուծություն

- Փաստացի ժամանակահատվածի մասին տեղեկությունների բացակայություն, չթարմացված տվյալներ
- Ներկայիս կառավարման պլանավորումը և մոնիթորինգի գործառույթները ծախսատար է և ոչ արդյունավետ
- Ներկայիս կառավարման փորձը չի համապատասխանում միջազգային չափանիշներին
- Խախտումների վերաբերյալ չկան փաստացի ժամանակահատվածը ներկայացնող արձանագրություններ
- Բիզնեսի ոչ արդյունավետ վարում և կառավարում
- Տեղեկատվության փոխանցման ոչ արդյունավետ և դժվար միջոցներ, այն է՝ ստանդարտ հաշվետվությունների տրամադրումը թղթային կրիչով՝ ամսական, եռամսյակային, տարեկան կտրվածքով:
- .....

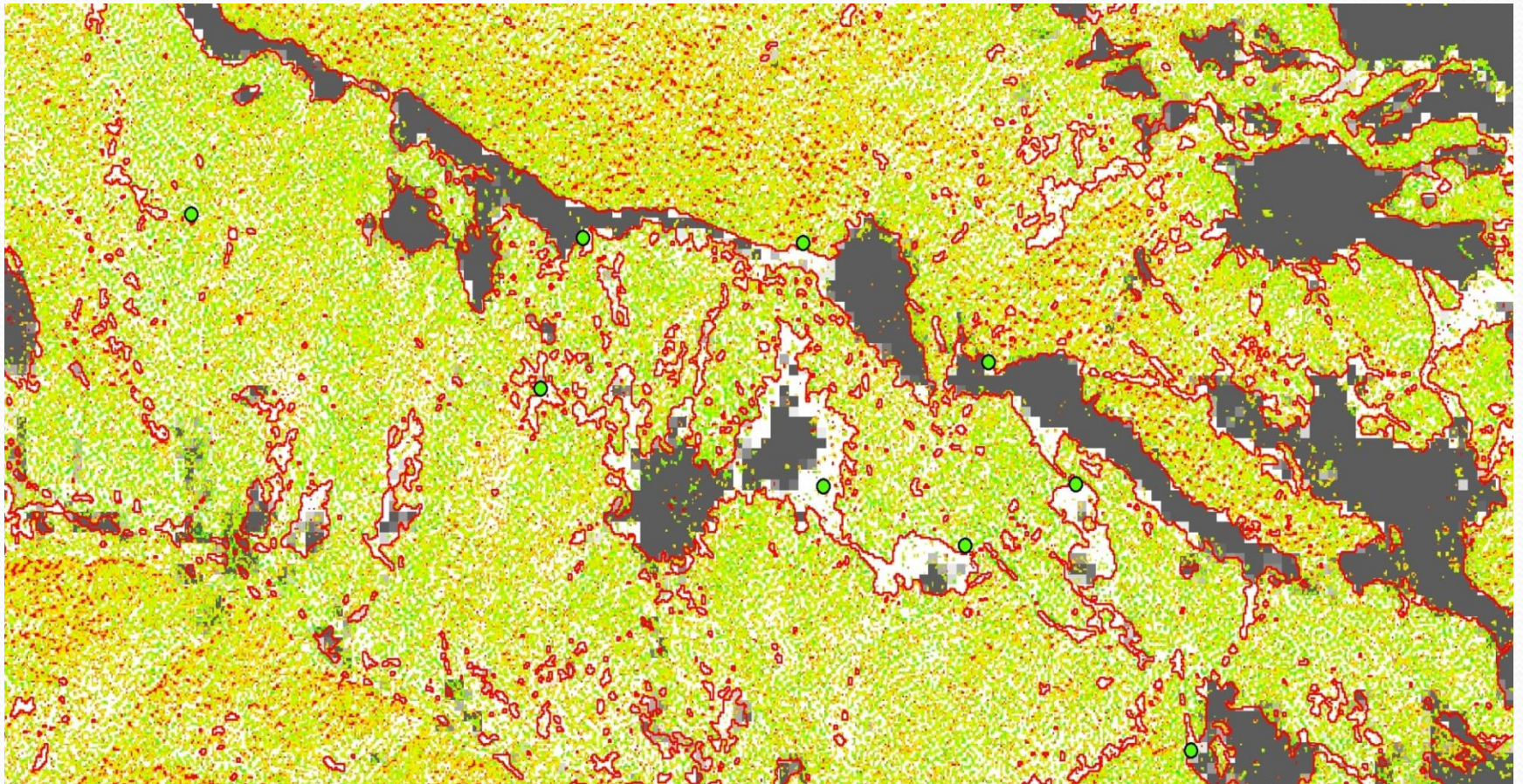

Ընթացող բարեփոխումների, համայնքների խոշորացման գործընթացներում հողերի և ապագայում բնական պաշարների որոշ կառավարման գործառույթների ապակենտրոնացման կոնտեքստում պետք է նախ ունենալ մոդերնիզացված գործիքակազմով վերհանված առաջնային, հավաստի տեղեկատվության վրա հիմնված կառավարման առկա վիճակի ախտորոշում:

Անտառկառավարման
խնդիրների վերհանում ՀԶ և
ԱՏՀ տեխնոլոգիաների
կիրառմամբ

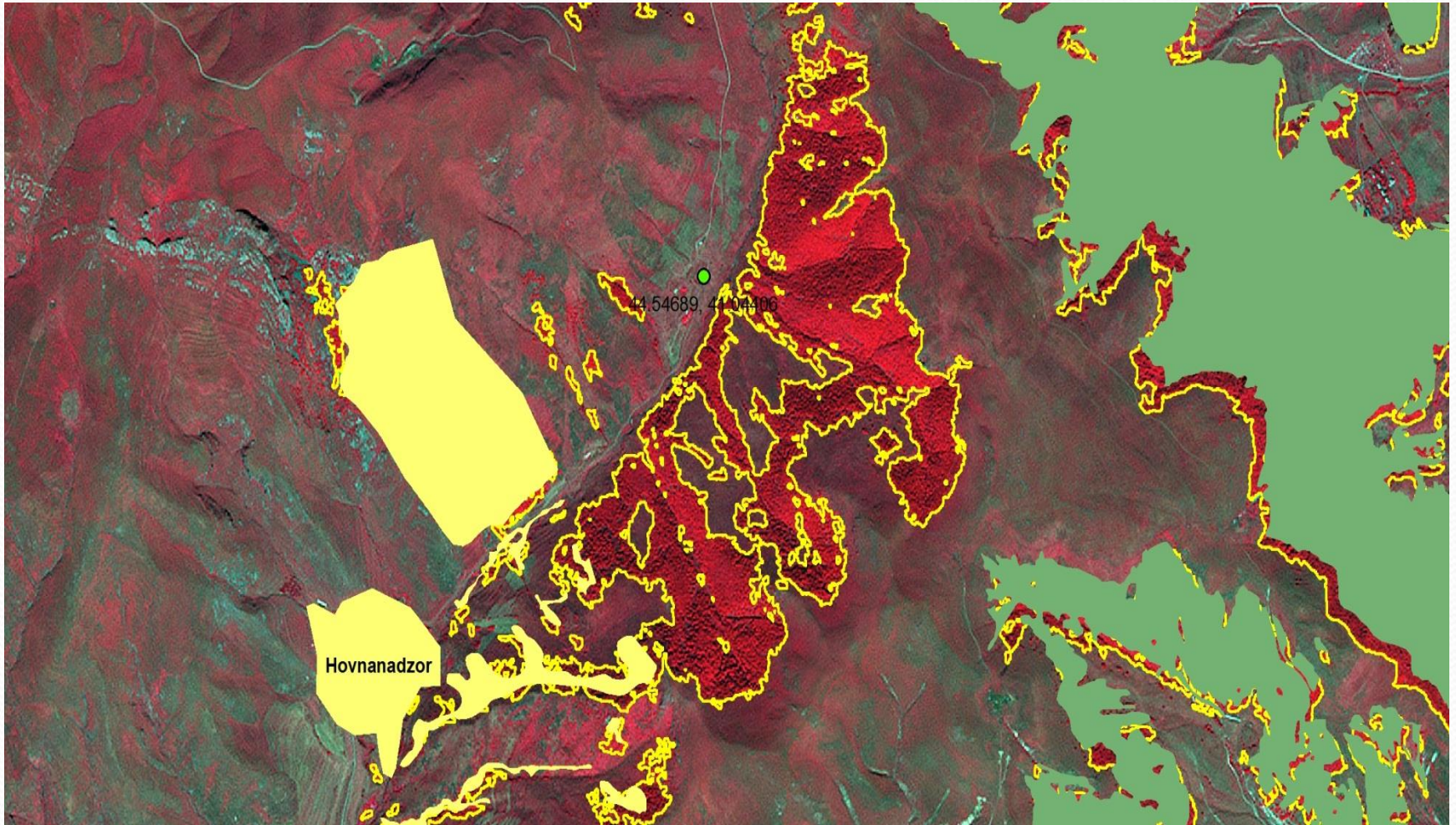

Համադրում- օբյեկտային վերձանման արդյունքը 2000թ-ի LANDSAT ETM+ պատկերի վերձանման արդյունքի հետ

Այլ նպատակային հողերի տակ գրանցված անտառների օրինակ

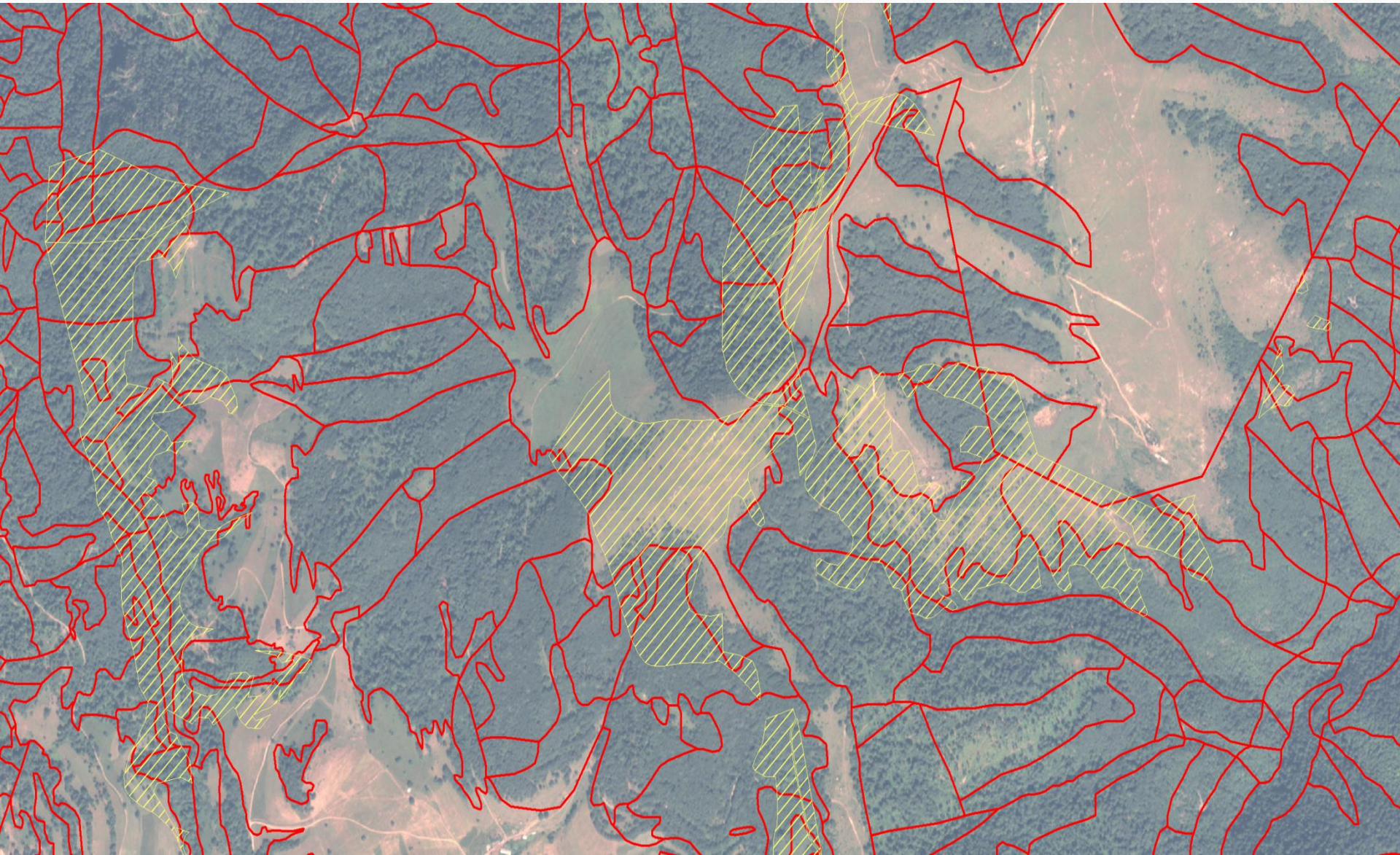

Այլ նպատակային նշանակության հողերի տակ գրանցված անտառների օրինակ

Անտառների և արոտավայրերի սահմանային խնդիրներ

ՀՀ անտառածածկ հողերի մակերեսը ըստ ՀԶ մեթոդի

	Անտառածածկ հողերը /հա/ ըստ անտառկառավարման պլանների գույքագրման տվյալների	Անտառածածկ հողերը /հա/ ըստ հեռահար գոնդավորման մեթոդի	Տարբերությունը
<u>Գյուղատնտեսության նախարարություն - Հայանտառ</u>	277134.1	249124.8	-28009.3
<u>Բնապահպանության նախարարություն – ազգային պարկեր, արգելոցներ</u>	66277.8	60300	-5977.8
<u>Ընդամենը</u>	343411.9	309424.8	-33987.1
<u>Այլ</u>	-	22908.2	+22908.2
<u>Ընդհանուր</u>	343411.9	332333	-11078.9

Ջրային ռեսուրսների
կառավարման խնդիրների
վերհանում ՀԶ և ԱՏՀ
տեխնոլոգիաների
կիրառմամբ

Ազատի ջրամբարի հայելային մակերեսի սեզոնային փոփոխությունների դինամիկայի ուսումնասիրություն

03.2016

06.2016

10.2016

Չկնարուծարանների ֆիզիկական կադաստրի վարում և մոնիթորինգ

Ձկնաբուծարանների մոնիթորինգ

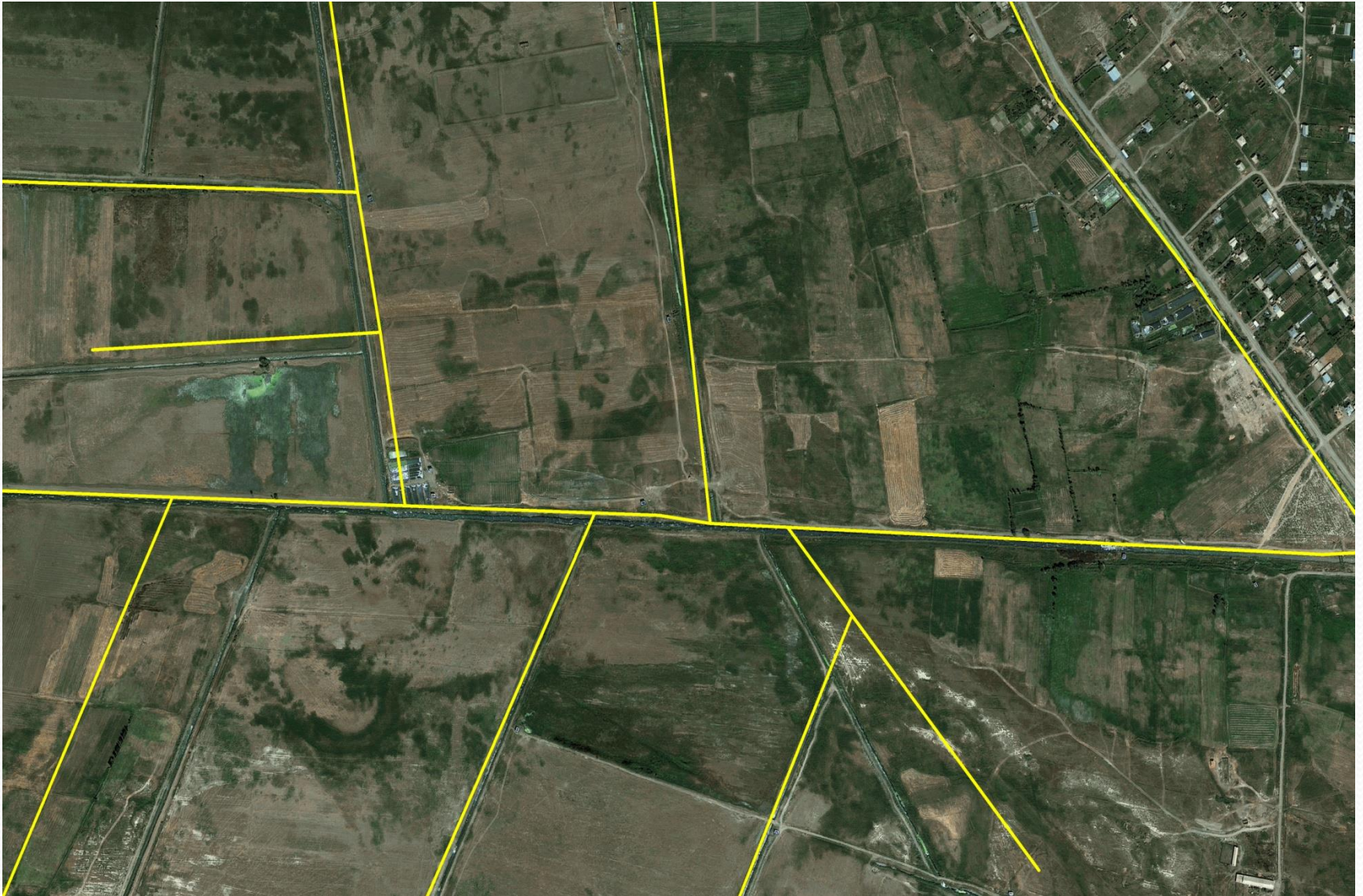
08.2016

11.2016

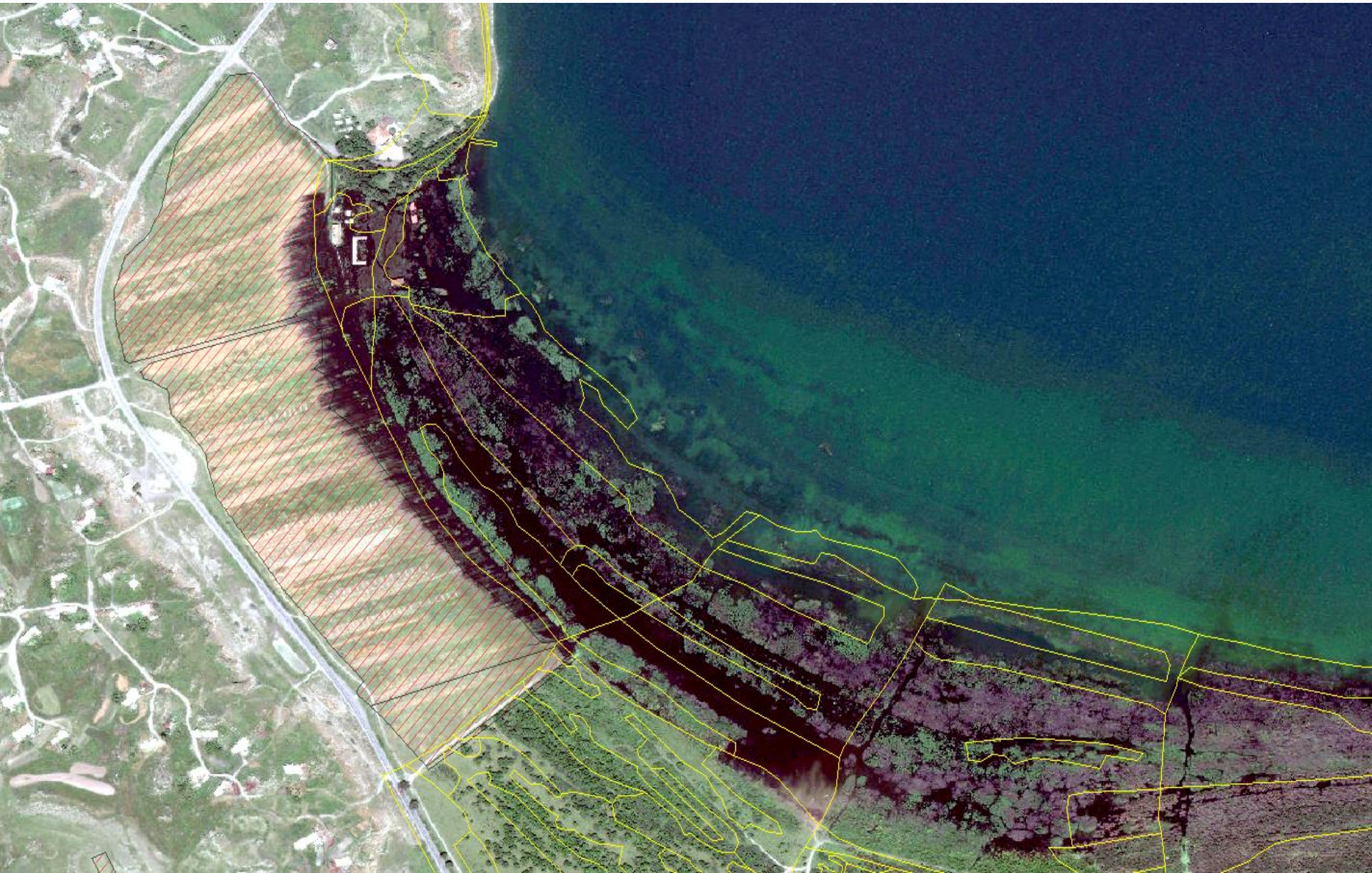

Արարատյան դաշտի դրենաժային համակարգեր մոնիթորինգ

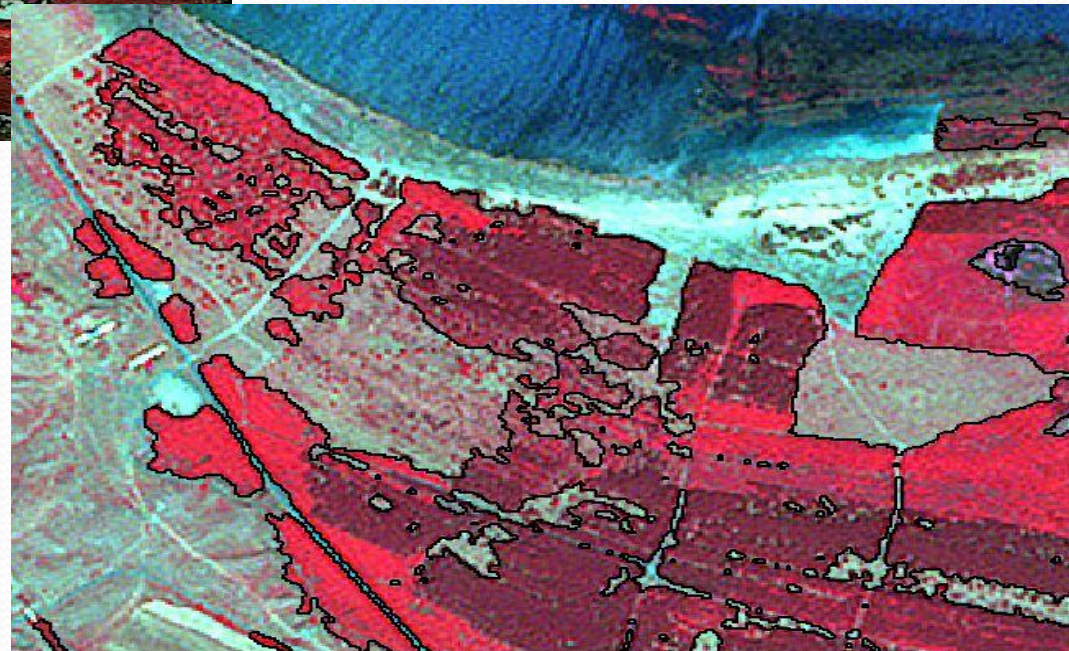
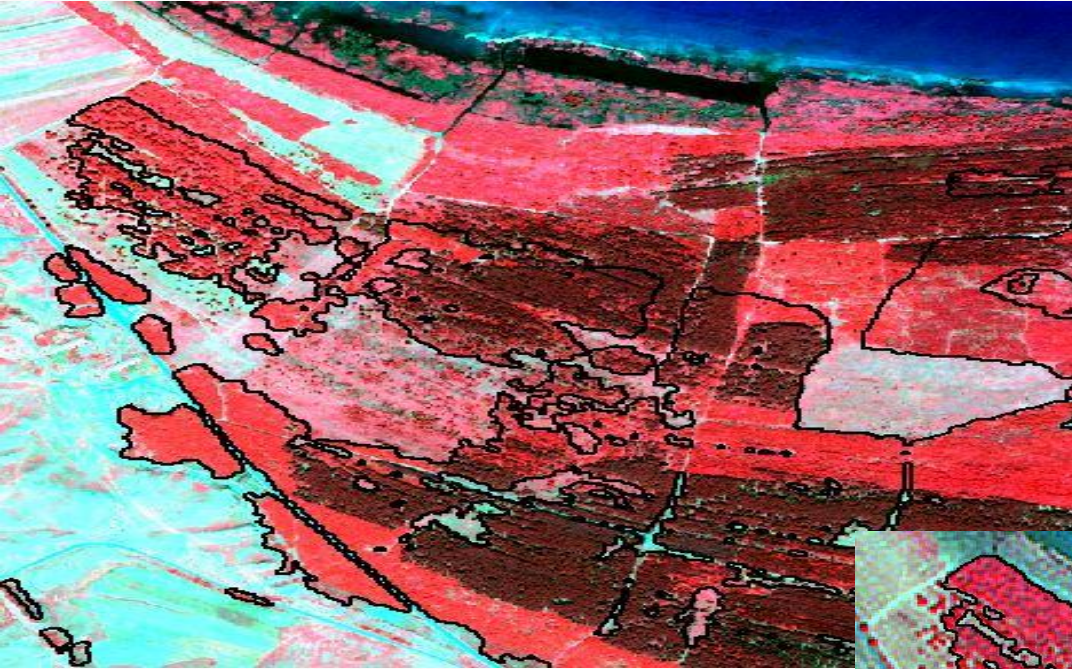

Սևանի ափամերձ տարածքների մոնիթորինգ

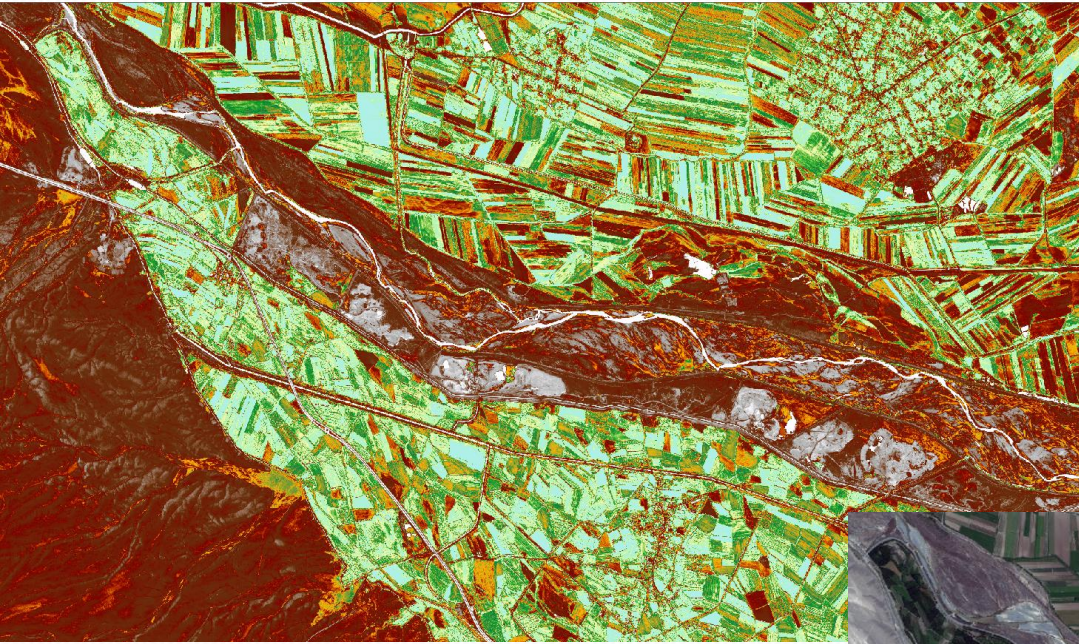

Սևանի ափամերձ տարածքների մաքրման աշխատանքների մոնիթորինգ

Հողում խոնավության տարածական պատկերը
ջրի կենսաֆիզիկական ինդեքսի կիրառմամբ
(WorldView-2)

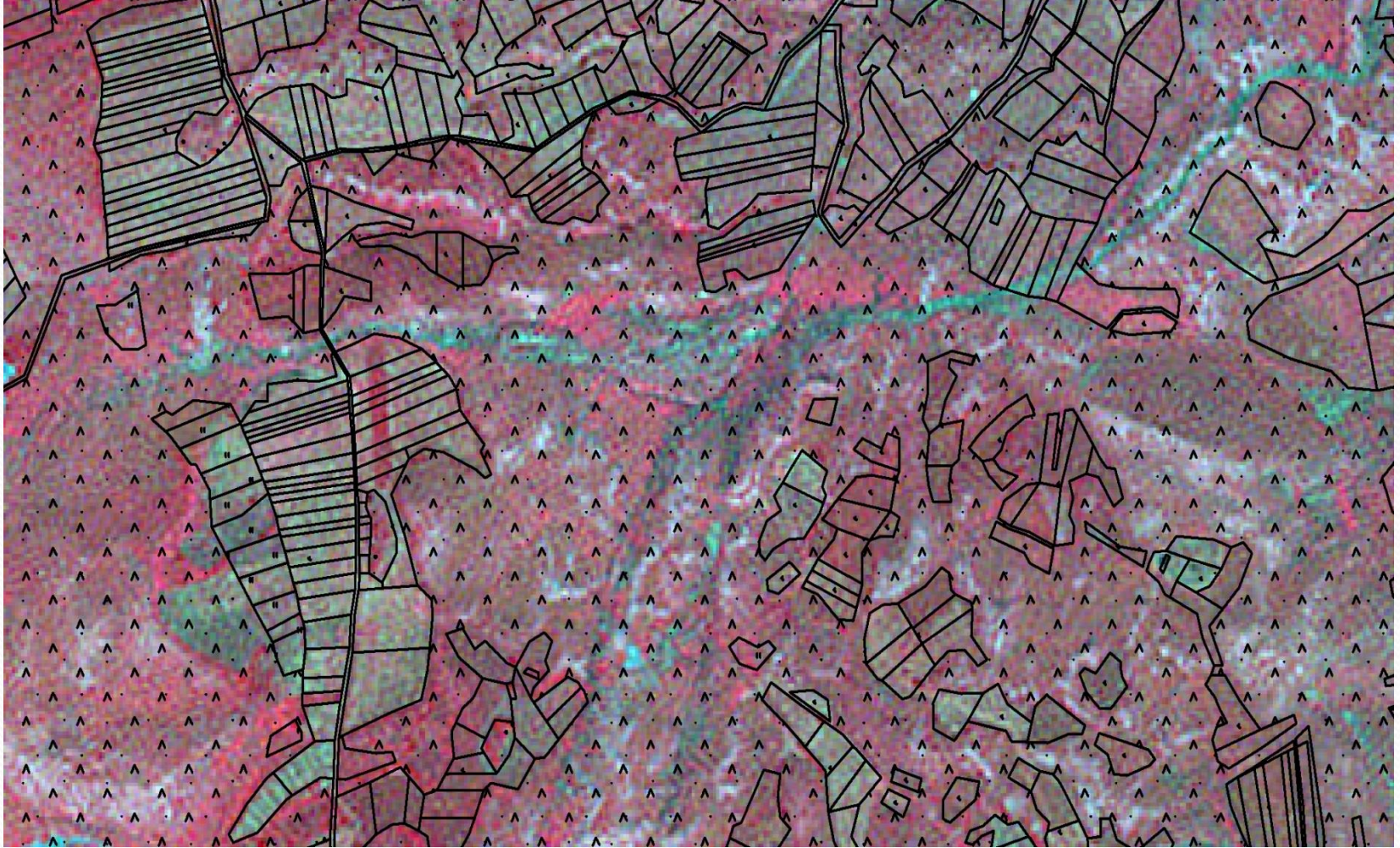

Գյուղատնտեսական
հողահանդակների
խնդիրների վերհանում ՀԶ և
ԱՏՀ տեխնոլոգիաների
կիրառմամբ

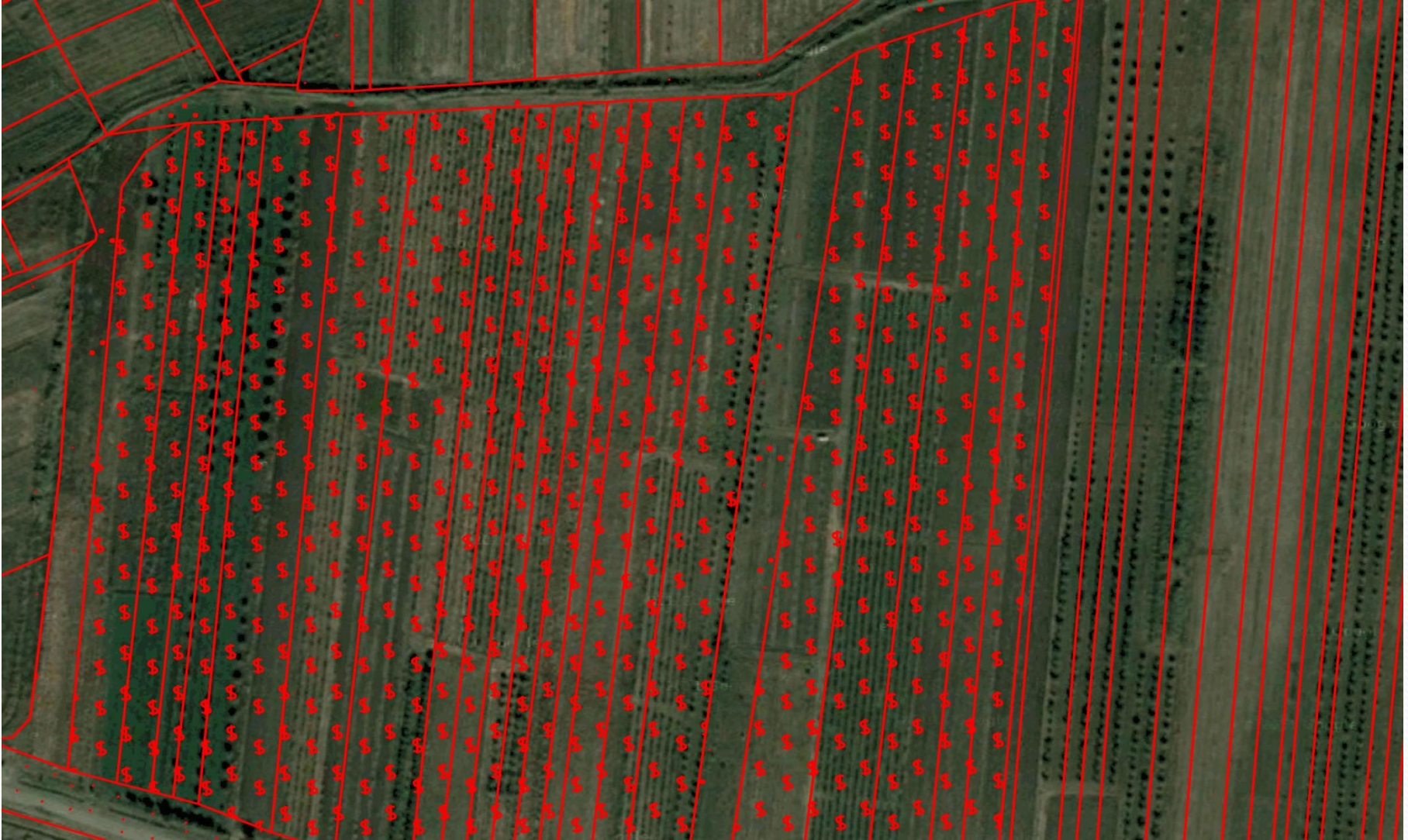

Կադաստրային քարտեզների համադրումը արբանյակային պատկերների հետ

Կադաստրային քարտեզների համադրումը արբանյակային պատկերների հետ

Կադաստրային քարտեզների համադրումը արբանյակային պատկերների հետ

Կադաստրային քարտեզների համադրումը արբանյակային պատկերների հետ

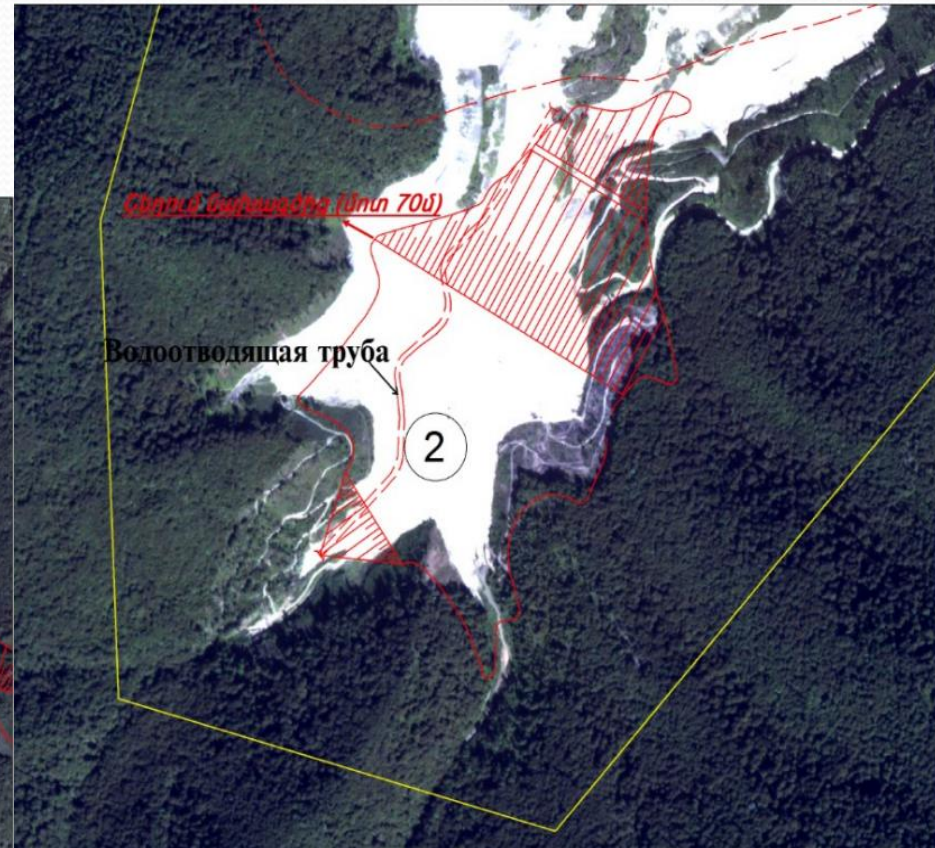
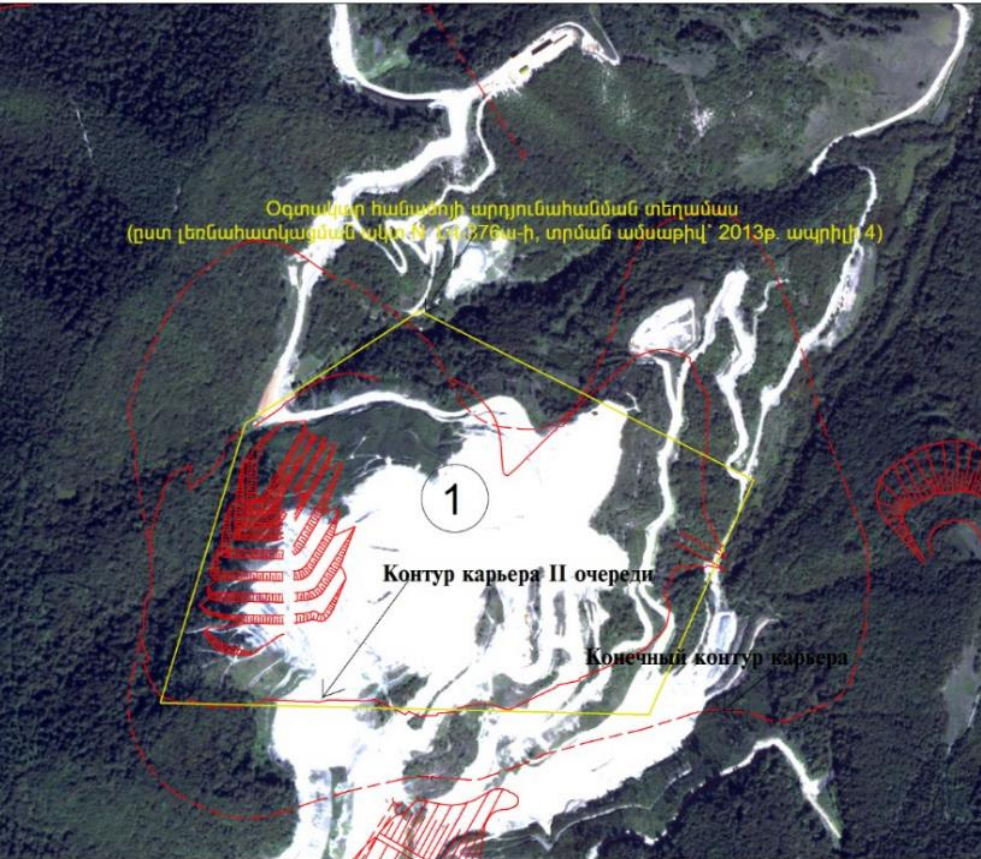

Բաց հանքերի
շահագործման խնդիրների
վերհանումը ՀԶ և ԱՏՀ
տեխնոլոգիաների
կիրառմամբ

Թեղուտ հանքի մոնիթորինգ

Թեղուտ հանքի նախագծային տարբերություններ

2006-11-11 GeoEye

2013-09-08 Pleiades (MS)

Հիմնվելով որոշ առանցքային թեմատիկ ոլորտներով վերհանված առաջնային տեղեկատվության վրա կարելի է փաստել, որ բնական ռեսուրսների և հողերի կառավարման, և՛ պլանավորման, և՛ տնտեսավարման, և՛ մոնիթորինգի գործառույթներում առկա են մեկուսացված, սուբյեկտիվ և անկայուն գործընթացներ:

Պետք է փաստել, որ Հայաստանի Հանրապետությունում բացակայում է ժամանակակից պահանջները բավարարող ինտեգրված կառավարման տեղեկատվական համակարգ իր առաջնային տեղեկատվությամբ, որն անհրաժեշտ է պետական կառավարման համակարգի օբյեկտիվ և թիրախավորված որոշումների կայացման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին տնտեսության կառավարման բնագավառի խնդիրներն արդյունավետ լուծելու համար:

Ներկայումս իրականացվող
ծրագրեր և գործընթացներ

Գյուղատնտեսության նախարարություն

- Անտառկառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով, ինչպես նաև անտառների միասնական տեղեկատվական համակարգի ստեղծման և ներդրման նպատակով 2010-2015թթ. իրականացվել են անտառային մոնիթորինգի և կառավարման տեղեկատվական մոդերնիզացված համակարգի ներդրման, անտառների վերաբերյալ թեմատիկ թվային քարտեզների ստեղծման, համապատասխան կարողությունների զարգացման աշխատանքներ: Ստեղծված համակարգը մոտ ապագայում կարող է գործել ՀՀ կառավարության առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի տեղեկատվական համակարգի հետ միասին, քանի որ այն ծրագրավորվել է նույն հենք վրա և հաշվի են առնվել համապատասխան պահանջները:
- Մոտ ապագայում գործող համակարգում իրականացվելու են գյուղատնտեսական հողահանդակների թեմատիկ հատվածի ներդրման և վարման աշխատանքներ՝ հաշվի առնվելով ՀՀ կառավարության 2005թ. հունվարի 20-ի Ն-197 որոշման պահանջները և ԱԿՏՀ մշակաման հայեցակարգը:

Մոդերնիզացիոն
գործընթացներով
համակարգված մոտեցման
առավելությունները

Ժամանակակից համակարգի ներդրման հիմնական նպատակները

- Նպաստում է իրավական, ինստիտուցիոնալ և տեխնիկական գործընթացների հարմոնիզացիային
- Բարելավում է միջգերատեսչական, միջոլորտային համագործակցությունը, ինտեգրված կառավարումը, բացառում է սուբյեկտիվ մեկուսացված որոշումների ընդունումը
- Դյուրին է դարձնում տեղեկատվության փոխանակումը, տրամադրումը և հաշվետվողականությունը
- Ապահովում է տարածական առաջնային տեղեկատվության և տվյալների մատչելիություն
- Հայաստանի Հանրապետության մարզերի, համայնքների և նրա առանձին տարածքների, կառավարման և տնտեսական զարգացման արդյունավետ ծրագրերի մշակում հաշվի առնելով խոշորացման գործընթացները
- Ռեսուրսների ժամանակի ընթացքում փոփոխվող պաշարի, ծավալների և հողերի որական /քանակական փոփոխությունների վերաբերյալ մոնիթորինգ
- Ընդհանուր տվյալների հենքի տրամադրում բոլոր օգտագործողներին (փաստացի ժամանակահատված, համատեղելի, հավաստի)

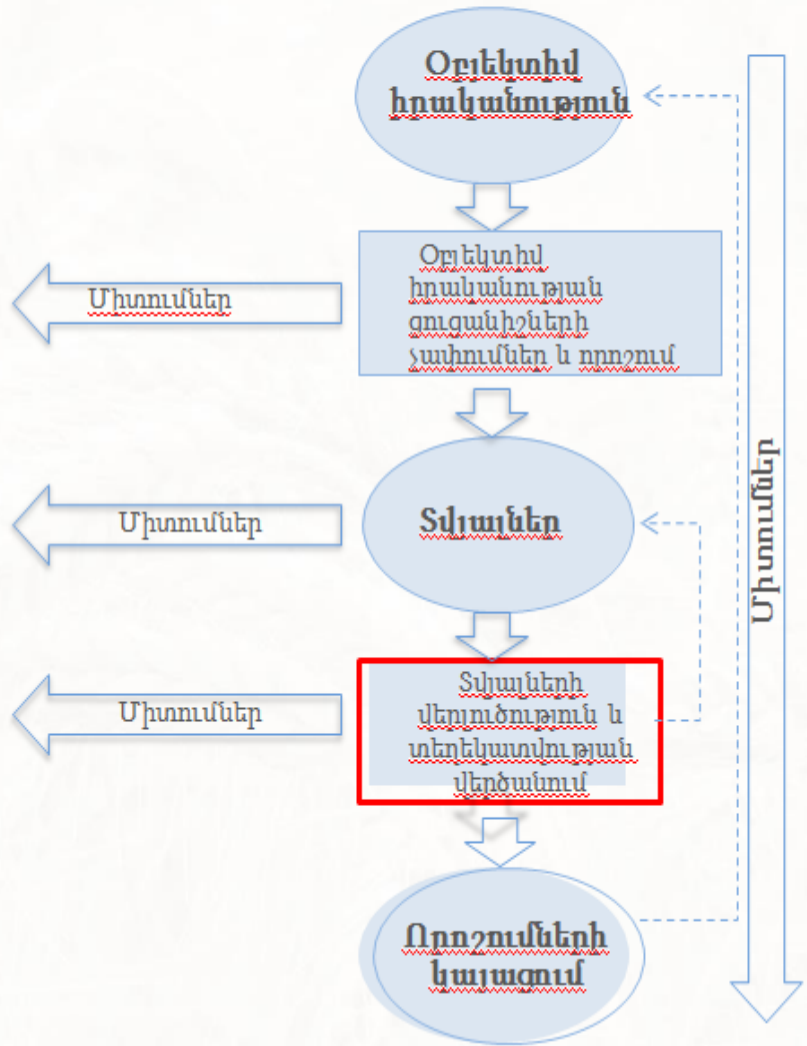
Ժամանակակից համակարգի ներդրման հիմնական նպատակները

- Տեղեկությունների տրամադրում աշխատանքների պլանավորման և իրականացման նպատակով
- Մոնիթորինգի թափանցիկության ապահովում և հողերի վերահսկողության հնարավորություն
- Հողերի և բիզնեսի կառավարման արդյունավետության խթանում
- Որոշում կայացնողներին տեղեկությունների տրամադրում՝ ըստ փաստացի ժամանակահատվածի, ինչպես նաև վերլուծության համար անհրաժեշտ գործիքներ՝ ոլորտային քաղաքականության մշակման, կառավարման և մարքեթինգին առնչվող ինտեգրված որոշումներ կայացնելու նպատակով
- Խնդիրների վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրում տարբեր օգտագործողներին:
- Տարածական տվյալների ստեղծման գործընթացի հեշտացում, օպերատիվության բարձրացում և ծախսերի նվազում
- Պլատֆորմ է հասարակայնության հետ կապերի և իրազեկման համար

ՀԶ/ԱՏՀ հենքով համակարգերի զարգացման միտումները

- Բարձրագույն տարածական լուծաչափը
  - Բարձրագույն ժամանակային լուծաչափը
  - Բարձրագույն սահմանների ճշտությունը
- Տվյալների ծավալների աճ
  - Չնայափեղի բազմազանություն
  - Տվյալների ստացման (տվյալների հոսքի) հնտենսիվության աճ
- Հաշվարկների տարածական բաշխվածություն
  - Ավտոմատացում
  - Օրենկտային և փորձանվուշաբան մոտեցումներ
  - Մոդելավորում

- Տեղեկատվության վերլուծության գործընթացների ժամանակատարության նվազեցում
- Տեղեկատվության ճշգրտության բարձրացում
- Տարբեր դասերի տեղեկատվական համակարգերի հնտեգրացիա

Օրինակներ

Անտառկառավարման տեղեկատվական համակարգ

Ինչ է ԱԿՏՀ-ն

ԱԿՏՀ-ն տեղեկատվական տեխնոլոգիա է (SS համակարգ), որը կիրառվում է որպես աջակցություն՝ ուղղված անտառկառավարման պլանավորմանն ու մոնիթորինգին, ինչպես նաև պահպանության աշխատանքներին

Արդյոք մեզ անհրաժեշտ է կառավարման տեղեկատվական համակարգ

Առաջարկություններ:

- Համակարգի մշակումը կհայտնաբերի առկա համակարգի թերությունները և կառաջարկի լուծումներ:
- Հաշվետվության և տեղեկությունների տրամադրման ներկայիս աշխատատար ընթացակարգը կարող է բարելավվել, որը կնպաստի աշխատանքի արդյունավետությանը
- Նախքան տվյալների մուտքագրումը կկատարվի տվյալների ճշգրտում (տաքսացիոն տվյալներ/հեռագոնդավորում) և թարմացում:

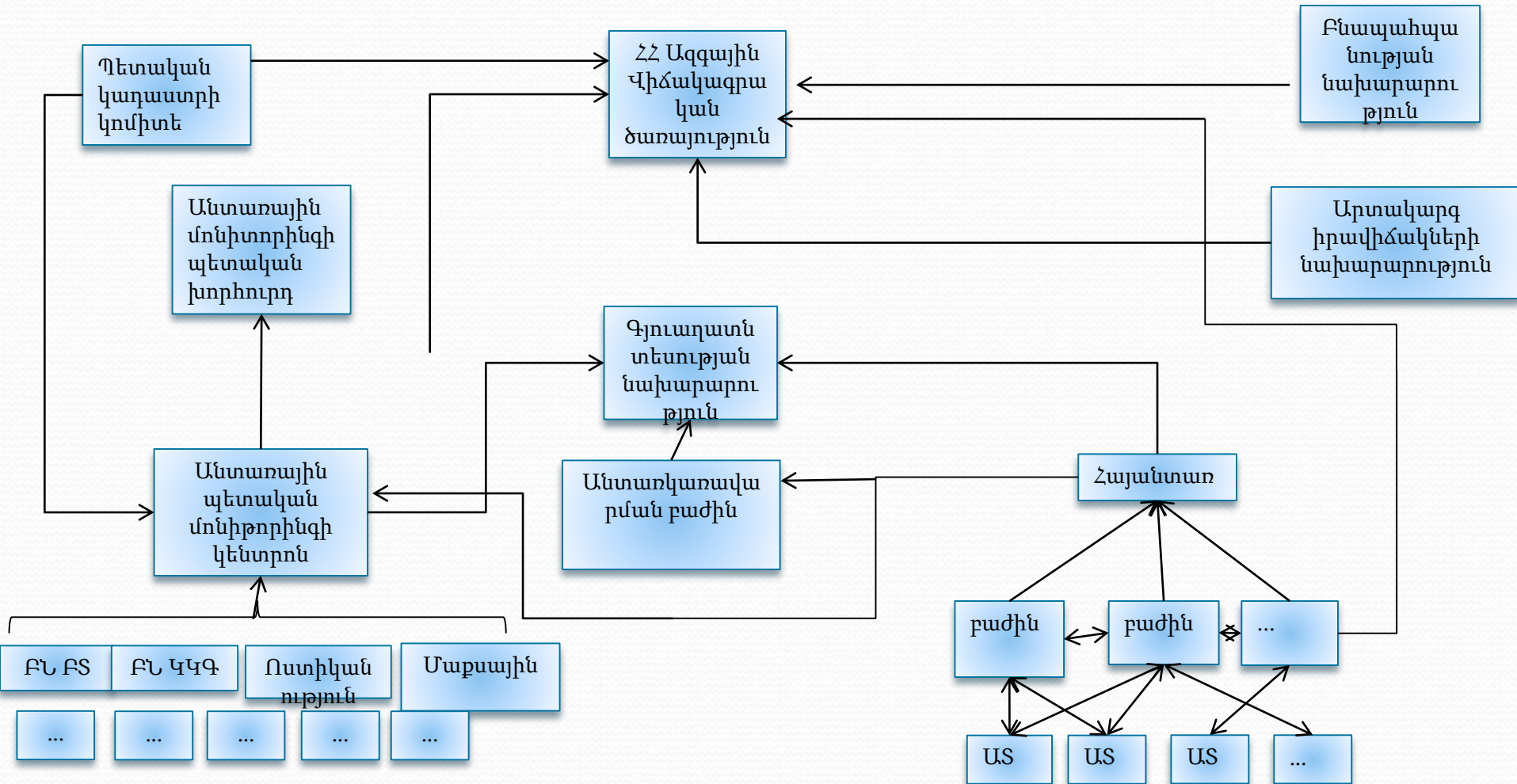
Նպատակ

Հիմնական նպատակները.

- Դյուրին է դարձնում տեղեկությունների փոխանակումը, տրամադրումը և հաշվետվությունը
- Անտառային ռեսուրսների ժամանակի ընթացքում փոփոխվող պաշարի վերաբերյալ մոնիտորինգ (REDD պատրաստվածություն)
- Ընդհանուր տվյալների բազայի տրամադրում բոլոր օգտագործողներին (փաստացի ժամանակահատված, համատեղելի, հավաստի)
- Տեղեկությունների տրամադրում աշխատանքների պլանավորման և իրականացման նպատակով
- Մոնիթորինգի թափանցիկության ապահովում և անտառային հողերի վերահսկողության հնարավորություն
- Անտառի և բիզնեսի կառավարման արդյունավետության խթանում
- Որոշում կայացնողներին տեղեկությունների տրամադրում՝ ըստ փաստացի ժամանակահատվածի, ինչպես նաև վերլուծության համար անհրաժեշտ գործիքներ՝ քաղաքականության մշակման, կառավարման և մարքեթինգին առնչվող որոշումներ կայացնելու նպատակով
- Անտառի խնդիրների վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրում տարբեր օգտագործողներին
- Պլատֆորմ է հասարակայնության հետ կապերի և իրազեկման համար

Հաշվետվությունների համակարգ

ԱԿՏՆ-ի կառուցվածքը. Փոխկապակցված մոդուլներ

Անտառի մոնիտորինգի
մոդուլ

Անտառային հողերի
տեղեկատվական մոդուլ

Տեղեկատվական պլատֆորմ
և հաշվետվության ինտերֆեյս

Անտառային ռեսուրսների
պլանավորման մոդուլ

Աշխարհատեղեկատվական
համակարգ

Գործողությունների
օպերացիոն
կառավարման մոդուլ

Բիզնեսի և առնչվող
տեղեկությունների
կառավարման համակարգի
մոդուլ

ԱԿՏՆ

Անտառկառավարման որոշ
մոդերնիզացված
տեխնիկական
մոտեցումների օրինակներ

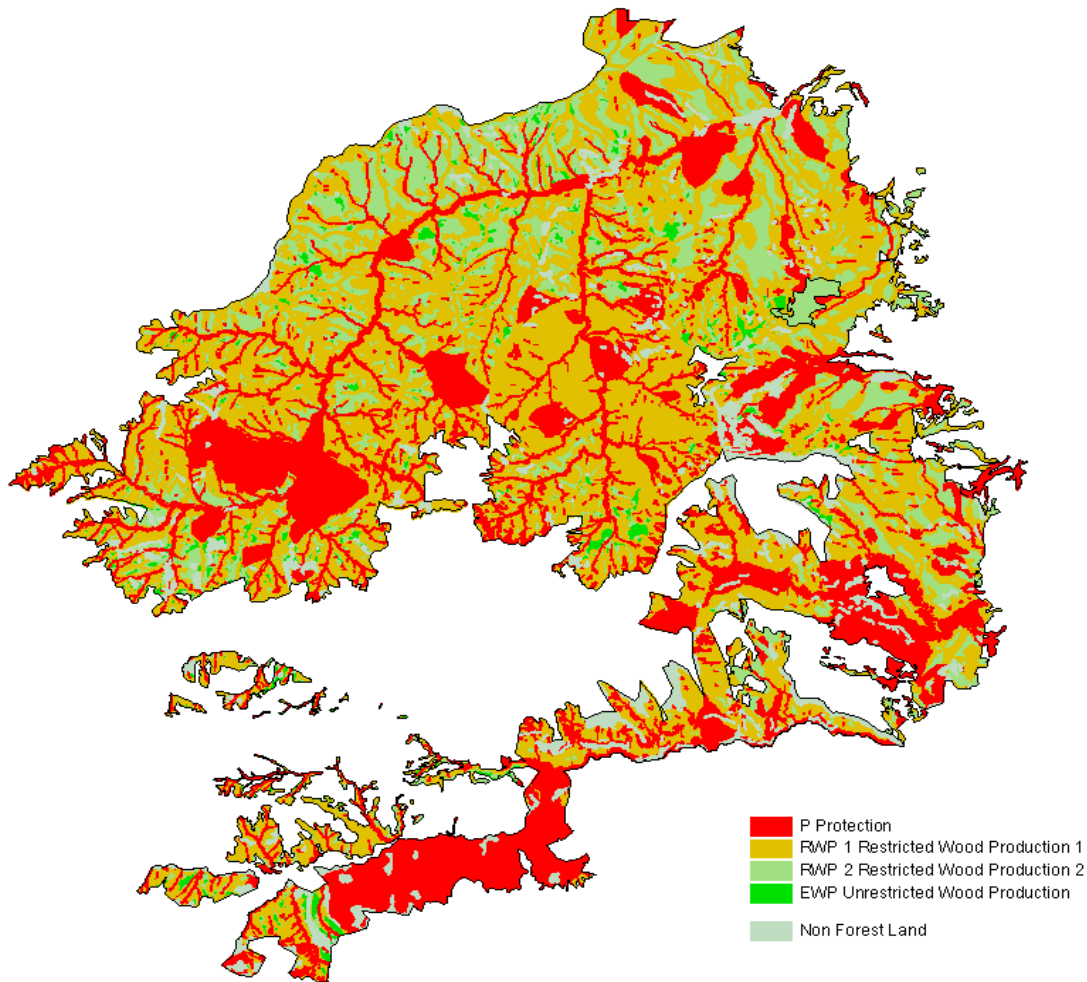

Անտառների կայուն կառավարման նպատակով մոնիթորինգի, պլանավորման մոդերնիզացում ՀԶ և ԱՏՀ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ

- Անտառային մոնիթորինգի տեխնիկական գործիքակազմի շարունակական բարելավում
- Անտառների 2 փուլային գույքագրման համար (ՀԶ/ԱՏՀ կիրառմամբ) տեխնիկական գործիքակազմի շարունակական բարելավում
- Անտառկառավարման գործողությունների պլանավորման համար տեխնիկական գործիքակազմի շարունակական բարելավում
- Առցանց անտառների կառավարման տեղեկատվական համակարգի (ԱԿՏՀ) շարունակական բարելավում/հզորացում և ինտեգրում մյուս ԿՏՀ-ի հետ

Բազմաֆունկցիոնալ գոտիավորում

Գյուղատնտեսական
հողահանդակների
կառավարման
մոդերնիզացված
տեխնիկական մոտեցումներ

Գյուղատնտեսության ոլորտի ինֆորմատիզացիայի միտումները

- Ճշգրիտ երկրագործության համակարգի ներդրում (ագրոտեխնիկական աշխատանքների նավիգացիոն ուղեկցում, պարարտացման և բույսերի պաշտպանության միջոցների կիրառման տեղայնացված մոտեցում)

Հեռահար զոնդավորման, տեղեկատվության հավաքագրման մեթոդների, անօդաչու սարքերի կիրառում

ERP- համակարգեր

- Ամենատարբեր տվյալների ինտեգրում մեկ բազմաֆունկցիոնալ համակարգերի շրջանակներում

Cloud ծառայություններ

- Տվյալների ստացման ճշտության բարձրացում , ստացվող տվյալների վերլուծությունների օպերատիվություն, իրական ժամանակային ռեժիմով տվյալների ստացում

Վերահսկում եւ հաշվապահական հաշվառման

Բջջային հավելվածներ ներդրում

ՔԿՏՀ-ի տեղեկատվական-վերլուծական բովանդակությունը (ընդլայնված տարբերակ)

Տարածական հենք

- Հիմնական տարրերակ+
- Հոռոգագրորձման հրական աստիճան
  - Գլոբալ աստիճանական հոռոգահանդակներ (վարելահող, բազմամյա տնկառն, խառող ալգի և այլն)
  - Հոռոգագրորձման ղինամիկան
- Արբանյակային աստիճաններ
  - RapidEye / Planet Agriculture
  - Sentinel-1
  - WorldView – 2, 3 և այլ հնարավոր VHR MS-ներ
- Անօդային սարքեր մուլտիսպեկտրալ կամերայով

Աճման պատկերներ

- Հիմնական տարրերակ+
- Օդերևութաբանական ապրամաներ
  - Մետեոռոգանիշների նորմեր
  - Մետեոռոգանիշների շեղումը նորմաներից
  - Մետեոռոգանիշների ամալիտուդաները
  - և այլն
- Այլ տվյալներ
  - Ագրոքիմիականաբանական անալիզի արդյունքներ
  - .....

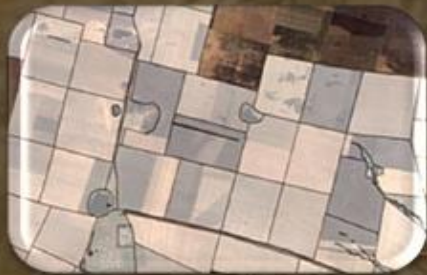
Ցանկերի վիճակի գնահատում

- Հիմնական տարրերակ+
- Բնօրինակ վեգետացիայի զոտիներ
- Բույսերի աճ և զարգացում
  - NDVI
  - LAI
  - NDMI
  - NDRE
  - OSAVI
  - և այլն

ԳԿՏՀ-ի տեղեկատվական-վերլուծական բովանդակությունը (ընդլայնված տարբերակ)

Լրացուցիչ հնարավորություններ

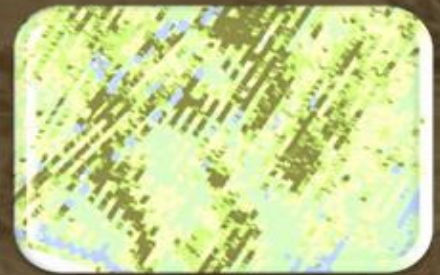
Գյուղատնտեսական հողահանդակների օւլլադրում (սահմանների և մակերեսների ճշգրտում, նպասակահին օգտագործման հստակեղում, ստվերային ֆունկտերի հաղերի բացահայտում)

Գյուղատնտեսական հողահանդակների օգտագործման իրական սպասվերը

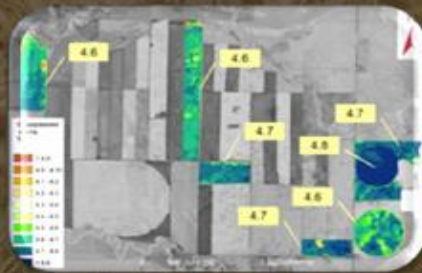
Ցանրատարածքների կազմի և կառուցվածքի որոշում

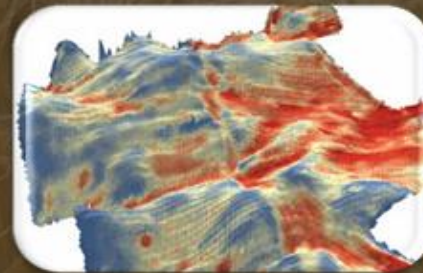
Բերքի գնահատում և մոդելավորում

Հողահին և ագրոքիմիական բեխատիկ բարտեղադրում

Տեղայնագված սարարտագվան բարտեղներ

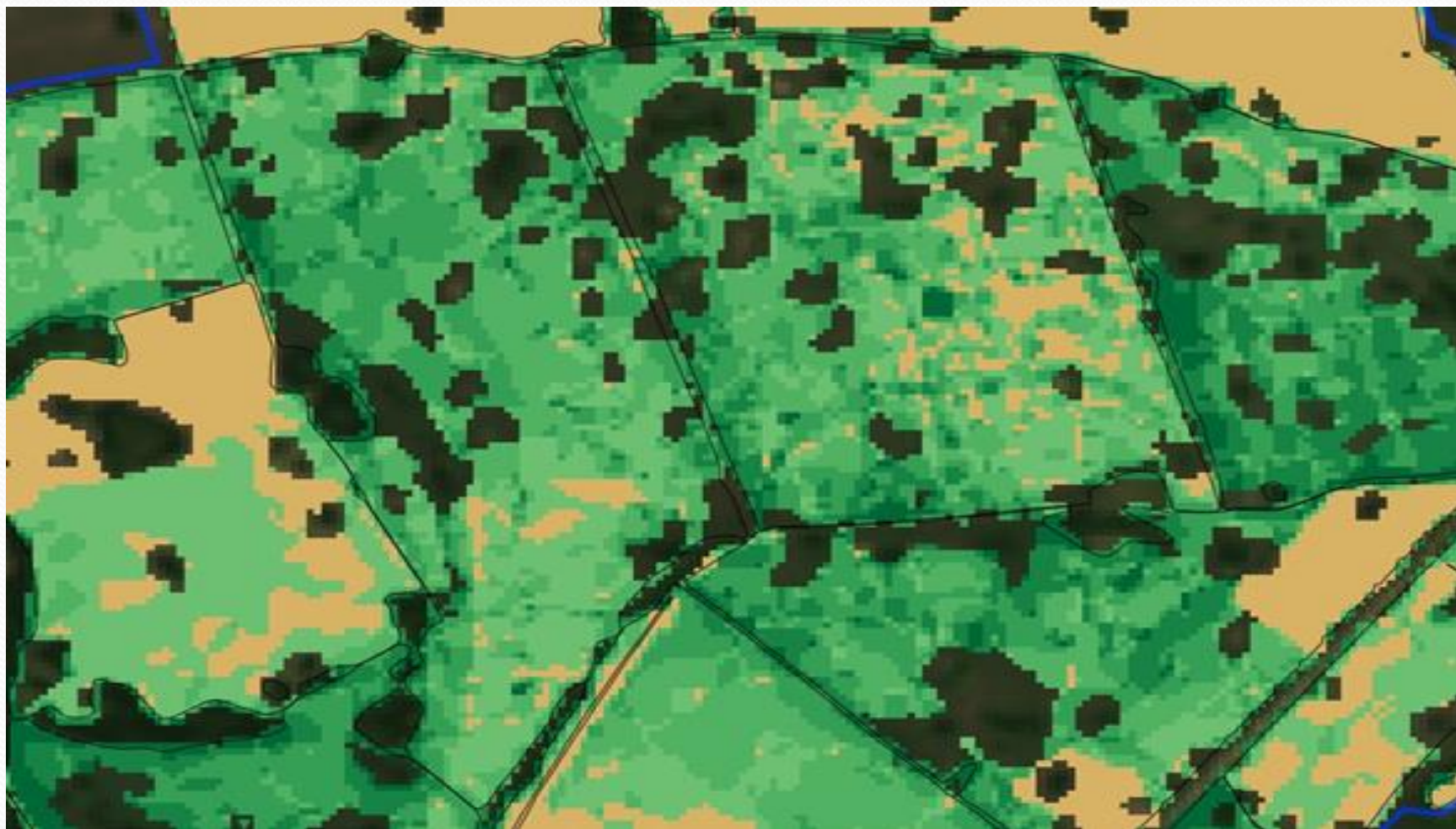
DEM

Գյուղ, մշակարույերի տեղարաշխման օտախմայադում

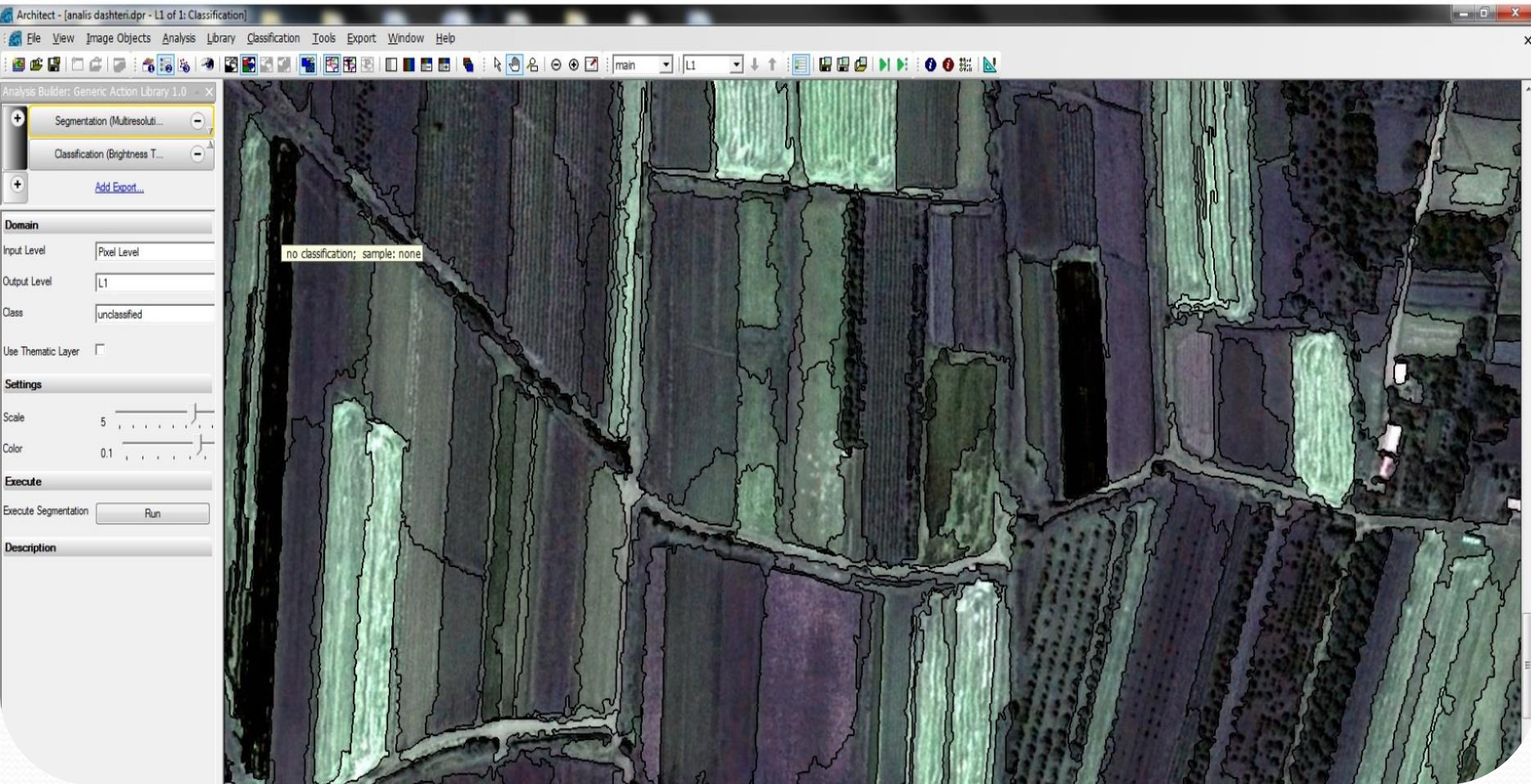

ՀԶ հենքով ցանքատարածքների վիճակի վերլուծություն-վեգետացիայի ինտենսիվության քանակական գնահատում

eCognition- գյուղատնտեսական հողերի սեգմենտավորում և դասակարգում

Օբյեկտային վերծանման արդյունքներ

Տերատուրայի և սպեկտրալ հիմքով ծառերի առանձնացման արդյունք

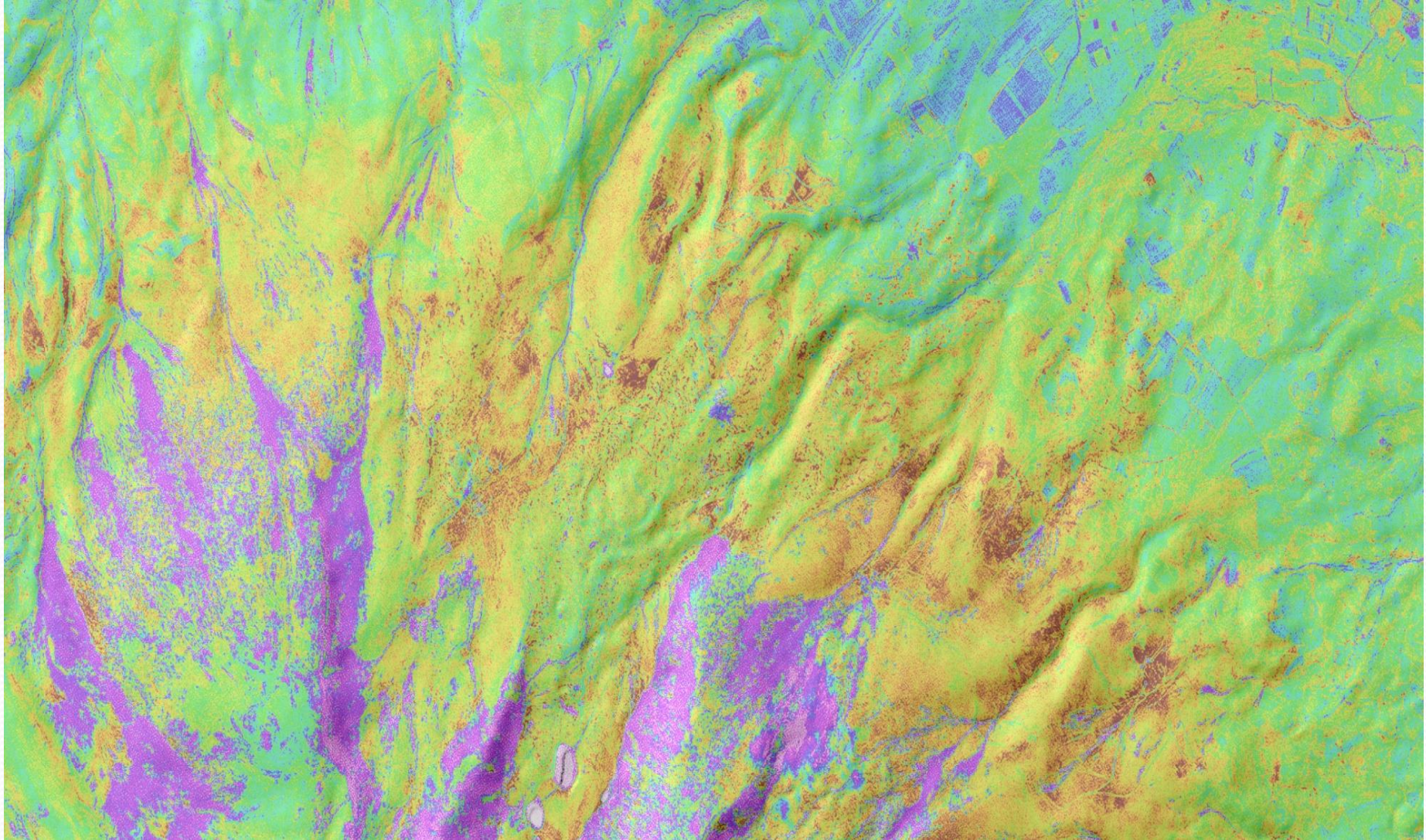

Կերահանդակների վիճակի մոնիթորինգ

- Կերահանդակների գույքագրում/գնահատում (հանդակների տիպերը, բուսածածկի որակական և քանակական ցուցանիշները, մակերեսների որոշում և այլն):
- Մշտական արտադրարների թուլատրելի բեռնավորվածության և խոտհարքների արտադրողականության գնահատում (ՀԶ/ԱՏՀ տվյալներով կերային զանգվածի գնահատում և այլն):
- Դեգրադացիոն գործընթացների մակարդակի գնահատում (ջրային էրոզիա, անապատացում, բացասական մարդածին ճնշում, առաջարկություններ արդյունավետ օգտագործման նպատակով)

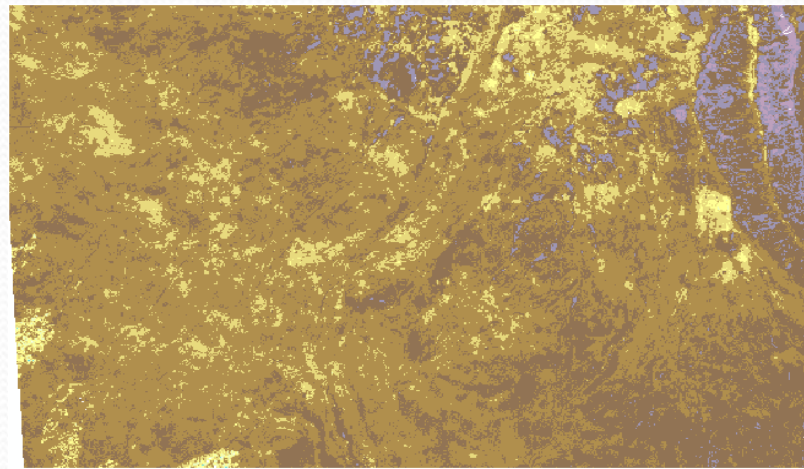
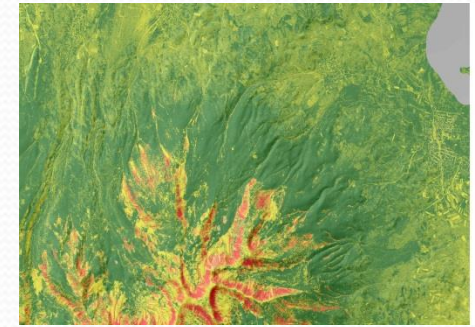
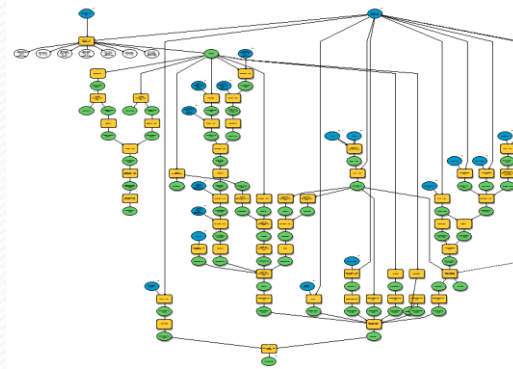
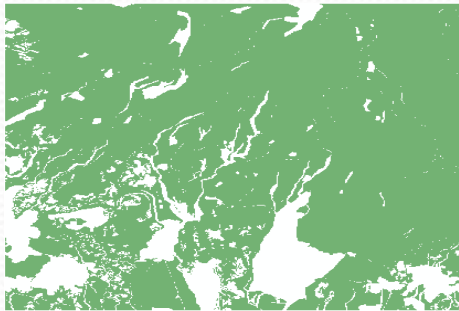
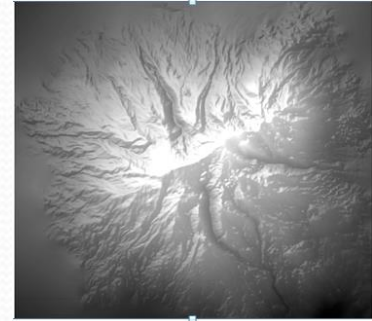
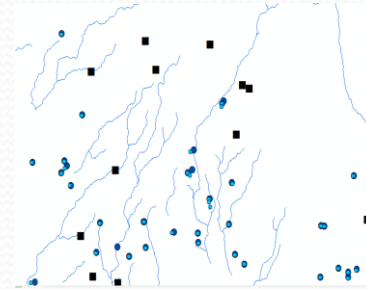
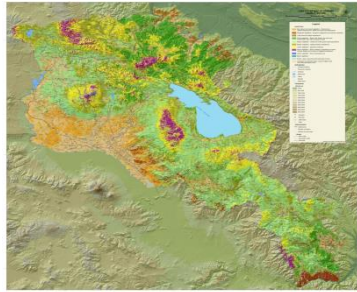
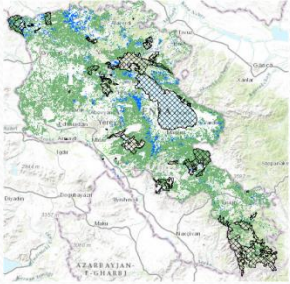

Կերտահանդակների ՀԶ հենքով վերձանման արդյունքը (Կենսաֆիզիկական ինդեքսներով)

Արտավայրերի կարողության (պիտանելիության) ՀԶ/ԱՏՀ հենքով գնահատման գործընթաց

Մենք կարող ենք դա իրականացնել...

... միասին!